

Л.О. Гребінь

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ СИРИТ ТА ДІТЕЙ ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ В УМОВАХ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ

Процес соціалізації дітей, вихованців інтернатних закладів складний, а інтеграція їх в суспільство після випуску з дитячого будинку проблемна і далеко не завжди успішна. Незформованість соціальних навиків затрудняє процес включення таких підлітків в життя суспільства, знижує можливість засвоєння прийнятої системи цінностей, норм, знань і уявлень про життя.

Особливості психологічного розвитку дітей, які залишилися без батьківського піклування, знайшли своє відображення в працях вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема Н. Краснової, М. Буянова, А. Кравченко, І. Дубровіної, А. Андреєвої, А. Шахматової, А. Прихожан, Н. Толстих, С. Мещерякової, М. Лісіної, К. Ушинського, І. Єжов, Дж. Боулбі, К. Флейк-Хобсона, А. Адлера, А. Фрейд та ін.

Метою нашої статті є дослідження особливостей соціалізації дітей-сиріт та дітей, що залишилися без батьківського піклування в дитячому будинку.

На сьогоднішній день за підрахунками експертів в Україні налічується приблизно 150 тисяч дітей-сиріт, третина з яких виховуються в умовах дитячого будинку. Показник їхнього здоров'я залишають бажати кращого. Так 90% дітей мають неврологічні розлади і майже половина - рахіт та важкі розлади харчування. Четверте місце за поширеністю у дітей цього віку займають розлади психіки та поведінки (690 на 1000 осіб). Саме ця патологія у віці 3-7 років виходить на перше місце та становить 769,5 на 1000 дітей. У 60% дітей підліткового віку діагностуються хронічні соматичні хвороби [2].

Недостатній інтелектуальний розвиток дитини виявляється в слабкій сформованості пізнавальних процесів дитини-сироти, нестійкій увазі, поганій пам'яті, слабо розвинутому мисленні (наочно-образному, абстрактно-логічному, вербальному), низькій ерудиції тощо. Цьому існує багато

пояснень – від порушення нормальної роботи мозку до відсутності нормального навчально-виховного середовища (педагогічна занедбаність) [3].

Найбільші порушення в дітей-сиріт, які виховуються в умовах дитячих будинків, спостерігаються в емоційно-вольовій сфері: порушення соціальної взаємодії, невпевненість у собі, зниження самоорганізованості, цілеспрямованості, недостатньо розвинутій самостійності, неадекватній самооцінці, відсутності тенденції до співробітництва.

Особливу проблему складають порушення у спілкуванні дітей вихованців дитячих будинків з дорослими та однолітками. Аналіз досліджень виявив такі протиріччя. По-перше, враховуючи особливості життя в дитячому будинку, де діти поневолі знаходяться в ситуації постійного контакту з однолітками і дорослими, варто було б чекати ефективного формування навиків спілкування, вміння вирішувати колективні задачі, знаходити вихід з конфліктів. Однак, навпроти, кидається в вічі агресивність, бажання звинуватити оточуючих, невміння і небажання признати свою провину.

По-друге, в дитячому будинку, дитина постійно спілкується з однією і тією ж достатньо вузькою групою. Це веде до того, що стосунки між однолітками складаються не як приятельські, а більше як родинні. Такі стосунки, з одного боку можна розглядати як позитивні – забезпечують емоційну стійкість, захищеність і т. п. А з іншого боку – подібне явище не сприяє розвитку навиків спілкування з однолітками, вмінню налагоджувати рівноправні стосунки з незнайомими людьми, адекватно оцінювати свої якості, необхідні для вибіркового, дружнього спілкування [1, с.134]. Саме тому, основним завданням дитячого будинку є підготовка дітей до самостійного життя за його межами.

В контексті зазначеного вище подальшого розвитку потребує дослідження інших важливих аспектів даної проблеми. Зокрема, історії заснування та розвитку дитячих будинків в Україні з метою врахування

помилки минулого й використання кращого досвіду; особливостей підготовки соціальних працівників до роботи в дитячих будинках і т.п.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Прихожан А. М., Толстых Н. Н. Психология сиротства. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2005. – 400 с.
2. <http://www.deti.zp.ua>
3. <http://www.tula.net>